

Quán ăn thu hút Giới Văn Nghệ Sĩ Sài Gòn xưa

Trần Chánh Nghĩa

Tôi đã sống gần trọn một đời người rong ruổi từ Nam chí Bắc vẫn chưa gặp một quán cơm nào được nhiều người thương mến như quán cơm Bà Cả Đọi. Là một người tha hương đất khách bà Cả mưu sinh bằng tình người và cả tấm lòng nhân hậu để đến bây giờ, tuy bà không còn nhưng vẫn nhiều người vẫn nhớ và ngưỡng mộ.

Quán Bà Cả thuộc con hẻm 53 đường Nguyễn Huệ, không có biển hiệu. Khách bước lên cầu thang vào một căn phòng rộng chừng 50 - 60m² ở đó có có bày biện vài bàn và một tấm phản rộng.

Những nhóm đi đông thì leo lên phản. Các bàn thì chỉ dành cho nhóm ít người. Ở ngay chỗ bậc cấp dẫn lên có một bàn chỉ đủ cho một người ngồi ăn. Đây cũng là nơi cư ngụ của gia đình bà.

Cái tên Bà Cả Đọi thật ra không phải xuất phát từ gia đình bà mà do chính những thực khách thân thuộc đặt cho. Không biết xuất phát từ nguyên nhân nào mà quán của bà luôn đông khách, nhất là giới văn nghệ sĩ. Nhiều nhà văn, nhà báo, ca sĩ, nhạc sĩ của Sài Gòn trước năm 1975 đều có mặt và trở nên quen thuộc tại quán này.

Bà Cả có tên thật là Hoàng Thị Túc, người làng Đồng Nhân, quận Hai Bà Trưng, Hà Nội. Bà và gia đình vào Nam từ năm 1948, khi đi bà có mang theo bộ phản gỗ. Trước khi về hẻm 53, bà Cả bán cơm trên đôi quang gánh phía bên kia đường đối diện với hẻm. Nhiều người không thể quên được nụ cười nhân hậu của bà khi bới đĩa cơm trao cho khách. Nếu khách là những sinh viên, nghệ sĩ,

công nhân, lái xe đôi khi mang bộ mặt buồn thiu đến với bà đều được bà ưu ái:

- Các cháu cứ ăn đi, ghi sổ hôm nào có tiền trả cũng được". Cuốn sổ nợ của bà dày cộm những cái tên.

Các con nợ của bà theo thời gian, công thành danh toại nhớ lại lúc nghèo khổ được bà cho ăn chịu, tự thấy mình mang ơn bà nên họ cũng thường lui tới.

Bán gánh một thời gian, bà chuyển về hẻm 53 và dùng nơi đây để tiếp tục bán cơm. Lúc này khách của bà càng đông hơn. Nhóm nhà văn, nhà báo kéo đến khá đông. Nhạc sĩ Trường Kỳ, một trong những người tiên phong khai sinh phong trào nhạc trẻ Sài Gòn, thường gọi đùa quán cơm của bà là quán Bà Cả Đọi. Chữ "đọi" tiếng lóng có nghĩa là đói. Bà Cả Đọi không phải là Bà Cả Đói nhưng chính chữ "đọi" ở đây đã nói lên được tình cảm của những người khách đến quán bà. Mỗi khi hết tiền (đói) thì ghé qua đây ăn bữa cơm vừa rẻ vừa no. Có lẽ từ đó, quán cơm Bà Cả Đọi được nhắc đi nhắc lại nhiều lần, trở nên quen thuộc ...

Ngày ấy tại quán cơm của bà, thường xuyên có một cụ bà người Pháp ngồi ăn một mình. Bà chỉ ăn duy nhất một tô canh rau đay và một đĩa cơm. Món canh này là món của người Bắc và dĩ nhiên quán của bà bán các món ăn với đầy đủ hương vị đặc trưng miền Bắc. Những người Bắc tha hương vào miền Nam với những bờ ngõ, xa lạ từ khí hậu đến phong tục tập quán, đồ ăn. Bởi vậy, quán Bà Cả Đọi được ví là cả một "vùng trời quê hương" với họ. Họ dễ dàng tìm thấy những món ăn rất hợp khẩu vị

và nhất là không có vị ngọt đặc trưng như món ăn miền Nam. Các món như thịt đông, thịt heo nấu giả cầy, tàu hủ chiên, dôi trường, rau muống xào, trứng non, trứng đúc thịt, canh cua rau đay, cá bóng kho tiêu mỡ, ốc nấu chuối... được bà bày trong quày. Ai muốn ăn gì thì cứ chỉ. Đặc biệt một món không thể thiếu ở bất kỳ một quán người Bắc nào là dưa chua, cà pháo chấm mắm tôm.

Bà Cả Đọi khi còn sống và con cháu

Buổi trưa, quán Bà Cả khá đông khách. Diện tích quán hẹp nên khách đến sau thường phải chờ khi có chỗ trống mới lên. Chờ đợi như thế nhưng không ai phàn nàn. Nhà văn Từ Kế Tường cũng đã ghi lại cảm tưởng của mình trong một bài viết về quán cơm Bà Cả Đọi.

Ông viết:

"Tôi và bạn bè trong cánh nhà văn, nhà báo, nghệ sĩ thường xuyên "đóng đô" ở quán Bà Cả Đọi đến nỗi, bà chủ quán mặt khó đăm đăm, ít thấy cười. Bà không cần hỏi chúng tôi ăn gì mà vẫn "ché biến" hợp khẩu vị và cứ thế người nhà của quán tự động mang ra.

Lâu ngày tôi mới ngấm ra rằng, quán cơm bụi Bà Cả Đọi nổi tiếng khắp Sài Gòn tới tận miền Tây, miền Trung trước hết là nhờ... không khí, một thứ không khí đặc trưng của quán mà không nơi nào có được. Nó không phải sang trọng như nhà hàng máy lạnh mà là sự chật hẹp gần gũi, thân tình, đầy mùi vị của thức ăn và... lửa khói. Không gian chật hẹp mà bài trí lại giống như nhà mình. Tường vách bụi bám, nhện giăng, cánh quạt lúc nào cũng rè rè nghe rất quen thuộc và người ta... nghiện cái không khí ấy, nếu vài ba ngày không được quay lại thì đâm ra nhớ nhung, ngơ ngẩn".

Sau 1975, quán cơm Bà Cả Đọi tiếp tục duy trì tại hẻm 53 Nguyễn Huệ thêm vài năm nữa rồi đóng cửa. Bà Cả lúc bấy giờ tuổi đã cao, sức đã yếu. Con bà tiếp tục bán cơm nhưng chuyển về 2 địa điểm trên đường Tôn Thất Thiệp và Trương Định. Ở 2 quán này vẫn bán đúng như cung cách xưa và ở mỗi quán đều có tấm biển nhỏ Cơm Bà Cả. Những người khách năm xưa vẫn thường ghé lại, nhằm tìm lại chút dư vị của một thời đã qua.

Đầu năm 2016 bà Cả mất, hưởng thọ 86 tuổi.

Trần Chánh Nghĩa

Bà cả Đọi

Trường Kỳ với Bà cả Đọi.

Bộ ba bầu show nhạc trẻ nổi tiếng Saigon một thời: Trường Kỳ, Tùng Giang, Nam Lộc. 2 đã qua phà, giờ chỉ còn Nam Lộc.

Bài viết của Trường Kỳ để nhớ lại một trong những điều "dễ yêu" Saigon ngày nào đã trở thành hoài niệm. Saigon ngày xưa, từng góc phố, từng cái tên, dù nhỏ, đều ít nhiều gắn liền kỷ niệm người xưa. "Bà cả Đọi" là tên một quán cơm bình dân trên lầu, nó như quán cơm gia đình trong hẻm số 53 đường Nguyễn Huệ, ngay trung tâm Saigon mà nhiều người cố cựu từng gắn bó và có những kỷ niệm khó quên. "Bà cả Đọi" trong hình cũng đã là người thiên cổ vài năm trước, tên bà do Trường Kỳ đặt, "Đọi" ví von là đói, mà túi tiền không rủng rỉnh nên giới công chức, văn nghệ sĩ hay tìm tới một quán cơm có bà chủ người bắc di cư tốt bụng với mọi người, tiền ít mà cơm vẫn ngon. Buồn và tiếc, giá như những người lạ mặt ở đâu đó đừng đặt chân tới đây, giờ cỡ Bangkok, Kuala Lumpur, S'pore, Jakarta... có lẽ chẳng ai nghĩ tới để so sánh.

Tôi là người đã phổ biến ngay cái tên hấp dẫn và rất kêu do mình đặt ra này, đến các anh em ban nhạc thường tụ họp ở Jo Marcel. Ngay ngày hôm sau, quán Bà Cả Đọi đã bị xâm lấn bởi một đội quân gồm những anh chàng tóc dài, áo quần đủ kiểu, và các nàng choai choai với những chiếc mini jupe, chị em dần trở nên quen thuộc như ở nhà, cứ đến giờ cơm là ào tới ăn uống linh đình, trong khi chỉ chi một số tiền rất khiêm nhượng nhưng được no nê căng rốn.

Bà Cả Đọi trở nên nổi tiếng ngay tức thì sau khi được các anh chị em nhạc trẻ phổ biến bằng cách vô tuyến truyền tai từ lum tà la, để trở thành một quy luật là, không biết quán Bà Cả Đọi không phải là tay chơi.

Thoạt đầu, là những anh em trong ban nhạc THE PAPAS, THE SHAKERS. Sau, đến ông ca sĩ tóc dài đen thui KASIM, và mười ngón tay vàng TRUNG NGHĨA của ban THE ENTERPRISE, cùng cô ca sĩ THANH TUYẾN con gái tài tử Đoàn Châu Mậu. Kế đó là TRUNG HÀNH, CAO GIANG, TUẤN DŨNG, TỬ ĐỆ, ĐỨC VƯỢNG, PHÙNG THUẬN ... của những ban THE NEW FLINSTONES, THE FORTY SIX, MÂY TRẮNG. Những năm sau đó, có mặt LÊ HỮU HÀ, NGUYỄN

TRUNG CANG, ELVIS PHUONG, VINH, HIEN của ban **PHUONG HOANG**. Rồi thì **The BLACKSTONES, THE JETSET, THE BLUE JET, THE UPTIGHT, KHÁNH HÃ, TUẤN NGỌC, ANH TỬ, CANDY XUÂN ...**

Tóm lại, gần như không thiếu một mống nào trong làng nhạc trẻ mà không từng nhận quán Bà Cả Đọi là quê hương một thời gian.

Ngay cả những ông bạn tôi là **JO MARCEL, TÙNG GIANG** cũng rất thiết tha với Bà Cả Đọi. Không có Bà ấy thì đọi chổng gọng cả lũ, khi túi tiền xẹp lép không còn đủ khả năng mua vài ổ bánh mì Ba Lẹ hay Sáu Voi để cầm hơi chờ ngày huy hoàng hơn.

Những **BA CON MÈO** với **UYÊN LY, KIM ANH, MỸ HÒA** , hay **BA TRÁI TÁO TUYẾT HƯƠNG, TUYẾT DUNG, VY VÂN ...** ai nấy đều đã say sưa với món ăn Bà Cả Đọi.

KHÁNH LY, NGỌC MINH chắc cũng khó quên được những bữa cơm rau đay và cà pháo. Sau khi tôi phổ biến tên quán Bà Cả Đọi trên báo chí, thì nơi đây bắt đầu có mặt những tay viết báo như **NGỌC HOÀI PHƯƠNG, HUYỀN ANH, TRẦN QUÂN, NGUYỄN TOÀN ...**rồi các tài tử điện ảnh cũng như các diễn viên kịch cũng kéo đến đây nườm nượp nào **TRẦN QUANG, HUY CƯỜNG, NHƯ LOAN, MINH LÝ, TÚ TRINH ...**cứ như là một đại hội nghệ sĩ và báo chí diễn ra thường xuyên tại quán Bà Cả Đọi.

Những khách khứa cũng như những người con của Bà Cả Đọi, tha hồ ngắm nghía và xuýt xoa khen ngợi những khuôn mặt trước đó chỉ được nghe nhắc nhở tới trên báo chí hay trên truyền hình hoặc màn bạc . Con đường hẻm dẫn lên quán Bà Cả Đọi trở nên tấp nập lạ thường, và nó đã trở nên nơi dừng chân của giới văn nghệ sĩ Saigon. Bà Cả bận rộn hơn xưa và tỏ ra rất hài lòng với số khách đông đảo này đã mang lại cho quán Bà nhiều màu sắc tươi trẻ và một bầu không khí sống động hơn nhiều.

Nếu Givral, La Pagode, hay Brodard là nơi phát xuất nhiều nguồn tin tức liên quan đến thời sự và chính trị, thì quán Bà Cả Đọi phải được coi là một đài phát thanh văn nghệ, qua những mẩu chuyện được loan truyền từ nơi đây, qua sự phát ngôn của các anh hào thuộc các giới nhạc trẻ, tân nhạc, điện ảnh, kịch nghệ, văn chương và báo chí. Chỉ cần đến đúng giờ phát thanh vào buổi trưa, là có thể biết được rất nhiều tin tức đủ loại.

Trường Kỳ